

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАСЬЯН ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

УДК 342.951 : 351.713(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник — доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
Монаєнко Антон Олексійович,
Інститут правотворчості та науково-правових
експертиз НАН України,
головний науковий співробітник
відділу публічно-правових досліджень.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
Берlach Анатолій Іванович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри службового та медичного права
навчально-наукового інституту права;

доктор юридичних наук, доцент
Федчишин Сергій Анатолійович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри адміністративного права.

Захист відбудеться «26» травня 2025 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.07 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «25» квітня 2025 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Ю. В. Абакумова

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Україна з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р. взяла курс на системне наближення законодавства України до права ЄС, реформування національної економіки та системи державного управління. У стратегічних і програмних документах України визначено основні першочергові кроки, спрямовані на євроінтеграцію, проведення ряду реформ, зокрема системи національної безпеки, антикорупційної, правосуддя, правоохоронної, податкової та митної. У Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 рр., яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р (із змінами, внесеними згідно з розпорядженням Уряду від 23 грудня 2022 р. № 1199-р), передбачено, що однією з її цілей є «продовження розбудови професійної, доброчесної, політично нейтральної державної служби»¹. В Антикорупційній стратегії на 2021–2025 рр. серед пріоритетних сфер запобігання корупції визначено здійснення митної справи та оподаткування. У Національній стратегії доходів до 2030 р. передбачено реформування Державної митної служби, заходи реалізації Антикорупційної програми Державної митної служби, спрямованої на утвердження засади доброчесності в діяльності митних органів; у Національній економічній стратегії на період до 2030 р. – приведення стандартів функціонування митної органів у відповідність із стандартами ЄС (Ціль 2. Завдання 8), наближення митного законодавства України до митного права ЄС.

Проблемам правового регулювання державної служби, спеціалізованих її видів, правового становища посадових осіб митних органів присвячені наукові дослідження таких відомих представників адміністративно-правової науки, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, Д. Бахрах, А. Берlach, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, В. Васильківська, В. Гаращук, О. Герчаківська, А. Грищук, Л. Давиденко, Є. Додін, К. Дубич, Н. Дудкова, І. Калетнік, Л. Коваль, О. Ковальчук, В. Комзюк, А. Мазалов, А. Мазур, О. Мельник, М. Мельничук, А. Монаєнко, О. Пархоменко-Куцевіл, О. Петришин, Д. В. Приймаченко, Д. Д. Приймаченко, В. Прокопенко, Г. Разумей, В. Сімчук, В. Слободян, І. Співак, О. Терещук, О. Ткачук, О. Тодощак, С. Федчишин, В. Ченцов, О. Черкунов, В. Шкарупа, Л. Штика, В. Щербина та ін. Питання адміністративно-правового статусу працівника митної служби було предметом дисертацій О. Тодощака (2001) та О. Мельник (2011). Однак за період свого становлення інститут державної служби в митних органах зазнав значних змін, зумовлених прийняттям Митного кодексу України (далі – МК України), Податкового кодексу України (далі – ПК України), Закону України «Про державну службу» (далі – Закон № 889) та інших правових актів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тем науково-дослідних робіт «Фінансово-правове регулювання публічних відносин в Україні» (номер державної реєстрації 0111U008728) та «Баланс публічних і приватних інтересів при правовому

¹ Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» від 21.07.2021 р. № 831-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-ukr.pdf> (дата звернення: 09.02.2024).

регулюванні суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0122U002006) кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Інституту економіки та права Класичного приватного університету.

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в системному аналізі теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового регулювання державної служби в митних органах України й обґрунтуванні шляхів їх подолання для вдосконалення діяльності цієї служби.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- узагальнити науково-теоретичні та правові засади державної служби в митних органах;
- виокремити особливості правового регулювання та міжнародні стандарти державної служби в митних органах;
- дослідити адміністративно-правовий статус державних службовців митних органів та систему управління державною службою в митних органах;
- надати характеристику стадій проходження державної служби посадовими особами митних органів;
- охарактеризувати правові засади забезпечення додержання принципу доброчесності та правових заборон і обмежень державними службовцями митних органів;
- дослідити правове регулювання системи заходів протидії корупційним правопорушенням щодо посадових осіб митних органів;
- з'ясувати підстави та порядок службового розслідування й дисциплінарного провадження в митних органах;
- визначити особливості дисциплінарної відповідальності посадових осіб митних органів;
- висвітлити засади матеріальної відповідальності посадових осіб митних органів.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі державної служби в митних органах України.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання державної служби в митних органах України.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження відповідно до мети й завдань є сукупність методів і прийомів наукового пізнання: історичний, діалектичний, формально-логічний, порівняльний, системно-структурний, порівняльно-правовий тощо. Діалектичний метод пізнання застосовано з позиції принципів загальності, єдності, цілісності, взаємного зв'язку правових положень та змін у законодавстві, які відбуваються в ході розвитку інституту державної служби в митних органах (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Доповненням цього методу став системно-структурний, який сприяв дослідженню, зокрема, складу та елементів правового статусу державних службовців митних органів (підрозділ 1.3), циклу проходження державної служби в митних органах (підрозділ 2.1), системи заходів митних органів щодо протидії корупційним правопорушенням (підрозділ 2.3). Історичний метод застосовано для пізнання етапів становлення інституту державної служби в митних органах (підрозділ 1.1).

Логіко-юридичний метод надав змогу проаналізувати поняття державної служби в митних органах, проходження державної служби та застосування заходів протидії корупції, адміністративно-правового регулювання відповідальності державних службовців митних органів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). За допомогою порівняльно-правового методу досліджено відповідність стану правового регулювання державної служби в митних органах міжнародним стандартам (підрозділи 1.2, 2.2).

Нормативну базу дослідження становлять положення Конституції України, чинного адміністративного, фінансового, кримінального, трудового та цивільного законодавства, міжнародні документи, що регулюють відносини у сфері державної служби в митних органах, рішення Конституційного Суду України, судів, проекти нормативних актів.

Теоретичною основою дослідження є праці науковців у галузі адміністративного права, інших галузей права, науки державного управління.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є цілісним комплексним дослідженням правових засад та стану адміністративно-правового регулювання державної служби в митних органах, в якому вперше сформульовано та доопрацьовано ряд наукових положень і висновків, які виносяться на захист, а саме:

вперше:

– виокремлено п'ять основних етапів становлення інституту державної служби в митних органах: 1) червень 1991 р. – грудень 2003 р.; 2) січень 2004 р. – червень 2012 р.; 3) червень 2012 р. – грудень 2015 р.; 4) січень 2016 р. – жовтень 2024 р.; 5) листопад 2024 р. – наш час; розкрито особливості прийняття на службу до митних органів, що здійснюється за результатами відкритого прозорого конкурсу;

– обґрунтовано, що ризик-орієнтовані механізми протидії корупції в митних органах включають: а) механізм управління корупційними ризиками; б) механізм «моніторингу способу життя суб'єктів декларування»; в) механізм перевірки інформації, поданої посадовими особами митних органів у формі «декларації доброчесності»; г) механізм (процедуру) психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа;

– встановлено, що невід'ємним елементом проходження державної служби посадовими особами та іншими працівниками митних органів, що перебувають на державній службі, є їх оцінювання, що відбувається за окремими процедурами, а саме: 1) оцінювання діяльності керівника (голови) Держмитслужби; 2) оцінювання рівня професійної компетентності, що проводиться у формі перевірки рівня митних компетенцій посадових осіб митних органів один раз на рік; 3) «одноразова атестація»; 4) оцінювання результатів службової діяльності працівників спеціалізованого ІТ-підрозділу апарату Держмитслужби, з якими укладено контракт про проходження державної служби;

– систематизовано загальні та спеціальні, закріплені в Митному кодексі України, підстави переведення (у тому числі переміщення у формі ротації) посадових осіб митних органів та припинення державної служби посадовими особами митних органів;

- системно досліджено та висвітлено стадії процесу аналізу інформації про можливі факти корупції, що одержується через канали повідомлень у митних органах, та реагування на неї;

- запропоновано ряд змін до Митного кодексу України (до ст. 30, 575, 585, 570-2), Закону України «Про державну службу» (ст. 67, 80), Кодексу та Правил етичної поведінки працівників Державної митної служби України;

- запропоновано напрями вдосконалення обсягу компетенції Дисциплінарного комітету та обґрунтовано, що проведення перевірки посадових осіб митних органів на доброчесність і моніторингу способу життя як основні напрями його діяльності мають поширюватися на всіх державних службовців митних органів;

удосконалено:

- характеристику особливостей та поняття державної служби в митних органах;

- науково-теоретичні підходи до характеристики структури правового статусу державних службовців митних органів;

- характеристику співвідношення спеціальних звань посадових осіб митних органів, рангів державного службовця, категорій державної служби та найменувань посад у митних органах;

- підхід до характеристики предмета адміністративно-правового регулювання інституту державної служби в митних органах, його місця в структурі адміністративного права;

- характеристику відмінностей у правовому регулюванні інститутів «внутрішніх розслідувань», «внутрішніх перевірок», «службових розслідувань» та «розслідувань та/або перевірки фактів», що відбуваються в митних органах;

- обґрунтування необхідності поширення положень законодавства України про захист викривачів на інформаторів про факти митного шахрайства, посилення зворотного зв'язку з ними;

- підходи до суб'єктів та стадій дисциплінарного провадження у справах про дисциплінарні проступки державних службовців митних органів, а також особливості процедури поновлення на посаді в митних органах;

набуло подальшого розвитку:

- характеристика видів державної служби в митних органах;

- теоретичні положення щодо складових системи управління державною службою в митних органах;

- підхід до розмежування процедур «службового розслідування» та «дисциплінарного провадження», що відбуваються з метою аналізу діянь державних службовців митних органів;

- обґрунтування особливостей процедури службового розслідування, що відбувається в митних органах, необхідності усунення дублювання повноважень комісії з проведення службового розслідування та дисциплінарної комісії;

- обґрунтування необхідності закріплення в Законі України «Про державну службу» такої кваліфікуючої ознаки дисциплінарного проступку, як «грубе порушення».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– у *правотворчій та правозастосовній діяльності* – для вдосконалення практики застосування норм чинного законодавства, що регулюють суспільні відносини у сфері державної служби в митних органах (довідка Полтавської митниці Державної митної служби України від 20 вересня 2024 р.);

– у *науково-дослідній діяльності* – під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень з питань державної служби, спеціального виду державної служби в митних органах, процесу її проходження, упровадження принципу доброчесності та інших етичних засад діяльності посадових осіб митних органів, проведення перевірок, службових розслідувань і дисциплінарного провадження, притягнення до дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців митних органів;

– у навчальному процесі – при викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Службове право» та «Митне право» (акт Класичного приватного університету від 20 червня 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, методичні розробки, висновки та пропозиції, які виносяться на захист, підготовлені автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідались та обговорювались на: міжнародній науково-практичній конференції «Стан та перспективи розвитку юридичної науки» (м. Дніпро, 4–5 вересня 2020 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Запоріжжя, 25–26 червня 2021 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку правової системи України» (м. Львів, 28–29 січня 2022 р.) та на міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні положення дослідження викладено в 9 наукових публікаціях, з яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, 4 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок, з них основний текст – 214 сторінок. Список використаних джерел включає 232 найменування та викладений на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, розкрито зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості щодо їх апробації й публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи державної служби в митних органах України» містить три підрозділи.

У підрозділі 1.1 *«Цілі та специфіка державної служби в митних органах»* встановлено цілі та конституційні засади державної служби в митних органах. Здійснено порівняльний аналіз наукових поглядів на інститут державної служби в митних органах, стан дослідження цього адміністративно-правового інституту. З'ясовано та аргументовано предмет правового регулювання й місце в системі адміністративного права інституту державної служби в митних органах як окремого складного інституту, що належить до особливої частини підгалузі «Службове право». З'ясовано систему управління державною службою в митних органах як окремий предмет правового регулювання інституту державної служби в митних органах. Акцентовано, що діяльність митних органів та їх посадових осіб із провадження «дій митних органів» є предметом регулювання передусім МК України, але в частині адміністрування митних платежів – також ПК України. З'ясовано види державної служби в митних органах. Виділено п'ять етапів розвитку інституту державної служби в митних органах. Розкрито співвідношення та правовий зміст понять «посадова особа митного органу» й «державний службовець митного органу», риси державної служби в митних органах як спеціалізованої та безпекової.

У підрозділі 1.2 *«Особливості правового регулювання та міжнародні стандарти державної служби в митних органах»* висвітлено результат дослідження джерел правового регулювання державної служби в митних органах. Розкрито конституційні та законодавчі засади правового регулювання державної служби в митних органах України; стан правового визначення понять «публічна служба», «державна служба», «державна служба в митних органах», «посадові особи митних органів», «державні службовці митних органів». Встановлено правовий зміст державної служби в митних органах. Висвітлено правову природу державної служби в митних органах, пріоритет МК України в регулюванні відносин у цій сфері як спеціального акта законодавства та поширенні дії Закону України «Про державну службу» на ці відносини в частині, що не суперечить МК України, а також частково – ПК України. Висвітлено ієрархічну систему актів законодавства, що регулюють відносини у сфері державної служби в митних органах, міжнародні стандарти служби в митних органах, зокрема Всесвітньої митної організації – Переглянуту Арушську декларацію щодо належного врядування та доброчесності в митницях, Професійний стандарт 2019 (PICARD), Модельний кодекс етики і поведінки (Стандарт 10) та Прототип ЄС з митної етики.

У підрозділі 1.3 *«Структура адміністративно-правового статусу державних службовців митних органів та система управління державною службою в митних органах»* висвітлено наукові підходи до поняття «адміністративно-правовий статус» посадових осіб. З'ясовано сфери діяльності посадових осіб митних органів як державних службовців. Проаналізовано співвідношення між рангами та спеціальними завданнями посадових осіб митних органів, а також їх співвідношення з категоріями та рангами державної служби, найменуваннями посад у митних органах. З'ясовано структуру адміністративно-

правового статусу державних службовців митних органів і зміст його елементів. Висвітлено складові системи управління державною службою в митних органах.

Розділ 2 «Проходження державної служби в митних органах України та організація їх протидії корупційним правопорушенням» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Проходження державної служби посадовими особами митних органів»* висвітлено всі його стадії від прийняття на державну службу до її припинення. З'ясовано загальні (освітні, компетенційні, мовні вимоги та вимоги щодо несумісності) і спеціальні вимоги, що висуваються до претендентів на зайняття посад державної служби в митних органах України, зокрема: а) керівника (голови Держмитслужби); б) інших осіб, які приймаються (призначаються) на державну службу до митних органів. Встановлено, що прийняття на державну службу до митних органів відбувається з урахуванням таких чинників, як: 1) рівень посади, яку займатиме претендент; 2) період виконання посадових обов'язків; 3) функції, які виконуватиме державний службовець. Розкрито поняття «митні компетенції» як професійні вимоги, яким мають відповідати кандидати, та вказано на інші спеціальні вимоги, які залежать від займаної посади. Наголошено на загальній вимозі щодо проходження процедури психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа. Розкрито правові вимоги щодо проведення конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби в митних органах, обмеження їх дії в період воєнного стану. Висвітлено особливості прийняття рішення щодо призначення посадових осіб митних органів залежно від займаної посади. Відзначено залежність строку призначення на посаду державної служби в митних органах від займаної посади та причин проведення конкурсу. Розкрито особливості правового регулювання перебування та просування на державній службі посадових осіб митних органів. З'ясовано правові вимоги щодо структури оплати праці посадових осіб митних органів. Розкрито питання процедур оцінювання, правові засади переведення по службі посадових осіб митних органів, ротації та підстави припинення ними державної служби.

У підрозділі 2.2 *«Правові засади забезпечення додержання принципу доброчесності та правових заборон і обмежень державними службовцями митних органів»* висвітлено питання правової культури посадових осіб митних органів, механізм його формування. Розкрито етичні засади державної служби в митних органах. Висвітлено стан закріплення засади доброчесності на міжнародному рівні, у законодавстві про державну службу та митному законодавстві; міжнародні засади принципу доброчесності державних службовців митних органів, зміст доброчесності як принципу (правова засада, кваліфікуючий критерій, професійна та етична вимога), якому мають відповідати державні службовці митних органів. Доброчесність є правовою засадою й завданням належного урядування Державної митної служби як елементу національної системи забезпечення доброчесності, її територіальних органів та підрозділів. Розкрито доброчесність як правовий феномен, що поширюються на кожного з державних службовців митних органів.

У підрозділі 2.3 *«Правове регулювання системи заходів протидії корупційним правопорушенням щодо посадових осіб митних органів»* розкрито

питання сучасних завдань організації протидії корупції в митних органах та механізмів, що її забезпечують. Висвітлено систему заходів та механізмів щодо протидії корупційним правопорушенням, що запроваджені в митних органах або потребують свого впровадження, зокрема нових ризик-орієнтованих механізмів. Процес аналізу інформації про можливі факти корупції, що одержується через канали повідомлень у митних органах та реагування на неї включає такі стадії: 1) отримання інформації через внутрішні канали повідомлень (електронний застосунок, «гарячу лінію», електронні скриньки, поштові скриньки, у письмовому вигляді; під час особистого прийому; у формі скарг), що включає попередній розгляд та ідентифікацію повідомлень, у порядку взаємодії – з інших регулярних каналів, а також із зовнішніх каналів; 2) попередній розгляд та попередня перевірка повідомлень про корупцію; 3) перевірка (внутрішня перевірка, внутрішнє розслідування, службове розслідування, розслідування та/або перевірка фактів); 4) реагування на корупційне порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, ініціювання притягнення до інших видів юридичної відповідальності; 5) повідомлення викривача про результати попередньої перевірки; 6) забезпечення гарантій додержання прав особи, щодо якої повідомлено про можливий факт корупції; 7) захист викривачів корупції; 8) оприлюднення, механізм громадського контролю; 9) відновлення порушених прав та зворотний зв'язок з викривачами; 10) зовнішня взаємодія органів Державної митної служби України з уповноваженими органами з протидії корупції. Акцентовано на питаннях захисту прав викривачів та зворотної інформаційної взаємодії з ними, утворення органу громадського контролю за поточною діяльністю митних органів.

Розділ 3 «Адміністративно-правове регулювання відповідальності державних службовців митних органів» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 *«Підстави та порядок службового розслідування й дисциплінарного провадження в митних органах»* розмежовано та з'ясовано правовий зміст понять «службове розслідування», «дисциплінарне розслідування», «дисциплінарне провадження». Висвітлено підстави проведення службових розслідувань та засади цієї процедури. Охарактеризовано три види дисциплінарних комісій у дисциплінарних справах, які здійснюють дисциплінарне провадження щодо державних службовців митних органів. Висвітлено питання відносин у сфері здійснення службових розслідувань та дисциплінарного провадження, що становлять предмет адміністративно-правового регулювання.

У підрозділі 3.2 *«Особливості дисциплінарної відповідальності посадових осіб митних органів»* досліджено питання заходів адміністративного примусу, що можуть бути застосовані до посадових осіб митних органів, підстав їх дисциплінарної відповідальності – види дисциплінарних проступків державних службовців митних органів та види дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до них. Запропоновано доповнення Закону № 889 в частині захисту прав викривачів та їх поновлення на державній службі. З'ясовано, що окремі підстави припинення державної служби у формі звільнення закріплені в МК України,

оскільки зміст окремих дисциплінарних проступків зумовлений специфікою проходження державної служби в митних органах, митними процедурами.

У підрозділі 3.3 *«Засади матеріальної відповідальності посадових осіб митних органів»* висвітлено результати аналізу положень законодавства про державну службу, трудового, цивільного та митного законодавства в частині регулювання інституту матеріальної відповідальності посадових осіб митних органів. З'ясовано, що положення ст. 30 МК України є відсильними до спеціальних законів, що регулюють матеріальну відповідальність державних службовців митних органів. Висвітлено стан правового регулювання відносин з притягнення до матеріальної відповідальності державних службовців митних органів. З'ясовано, що спеціальним актом законодавства, що регулює ці відносини, є Закон № 889, висвітлено підстави та розмежовано два підвиди матеріальної відповідальності державних службовців митних органів, з'ясовано правові колізії та запропоновано шляхи їх усунення.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження стану та змісту адміністративно-правового регулювання державної служби в митних органах України зроблено такі висновки:

1. Загальними цілями державної служби в митних органах є забезпечення єдності в структурі митних органів, їх ефективної діяльності із забезпечення митної безпеки України та здійснення митної справи, досягнення цілей митної політики. Цілі державної служби в митних органах як спеціального виду державної служби зумовлені повноваженнями, завданнями та функціями відповідних митних органів і їх специфікою. Державна служба в митних органах характеризується як: 1) форма публічної служби, а саме спеціальний вид державної служби; 2) форма реалізації громадянами рівного права доступу до державної служби, участі в управлінні державними справами шляхом здійснення прав, обов'язків та повноважень, зумовлених посадою державної служби в митних органах; 3) процес усвідомленої поведінки громадян, які перебувають на посадах державної служби в митних органах; 4) форма зовнішнього вираження діяльності митних органів, пов'язаної з реалізацією їх повноважень, завдань та функцій; 5) соціально-правова система, що має складну внутрішню організаційну структуру, ієрархію посад та інші системотвірні ознаки, сформована в системі митних органів, яка включає посадових осіб митних органів, їх ієрархічну організаційну структуру підпорядкування та систему управління державною службою в митних органах; 6) особлива група суспільних відносин у сфері державної служби посадових осіб митних органів – предмет адміністративно-правового регулювання.

Специфіка державної служби в митних органах зумовлена наявністю особливих адміністративних процедур (митних процедур), що включають сукупність митних формальностей, за допомогою яких здійснюється митна справа. Система правових норм, що регулюють відносини у сфері державної служби в митних органах, об'єднується в окремий складний адміністративно-правовий інститут у структурі особливої частини «Службового права» як підгалузі адміністративного права. Інститут державної служби в митних органах тісно

взаємодіє з іншими підгалузями та інститутами адміністративного права: здійснення митної справи, запобігання корупції, дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців; адміністративно-деліктним правом та ін.

2. Суспільні відносини, що виникають у сфері державної служби в митних органах, її проходження та припинення, базуються на положеннях Конституції України, визначаються законодавством про державну службу, крім особливостей, передбачених МК України. Правовий статус посадових осіб митних органів як контролюючих органів, які здійснюють адміністрування митних платежів, частково врегульований ПК України. На державних службовців митних органів як публічних службовців поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», як встановлено в ч. 5 ст. 5 Закону № 889, а також Закону України «Про оплату праці» та КЗпПУ, в частині, що не суперечить МК України та Закону України «Про державну службу» або не врегульована ними. При цьому положення МК України та ПК України не можуть суперечити принципам державної служби, які закріплені в ст. 4 Закону України «Про державну службу». На відносини державної служби в митних органах України поширюється дія не лише Закону України «Про запобігання корупції», а й інших законів та підзаконних нормативно-правових актів «антикорупційного» характеру. Розвиток інституту зумовлений упровадженням положень міжнародних договорів, зокрема ООН, Ради Європи та угод з ЄС, а також інших міжнародних стандартів антикорупційного характеру та стандартів Всесвітньої митної організації, спрямованих на врегулювання питань митних процедур і служби в митних органах (Переглянутої Арушської декларації, Професійного стандарту 2019 (PICARD), Модельного кодексу етики і поведінки (Стандарт 10) та Прототипу ЄС з митної етики). Державна служба в митних органах зумовлена їх особливим правовим становищем, що об'єднує ряд правових статусів, які реалізуються в окремих суспільних відносинах: митних органів; контролюючих органів; правоохоронних органів. Державна служба в митних органах є окремим спеціальним видом публічної (державної) служби, професійної, політично неупередженої діяльності з практичного виконання завдань і функцій держави, що здійснюється з метою здійснення митної справи, безпосереднє здійснення якої, згідно із ч. 1 ст. 543 МК України, покладається на відповідні митні органи і пов'язане з реалізацією призначення та завдань, що окреслені в ст. 544 МК України. До особливостей правового регулювання відносин державної служби в митних органах, передбачених МК України, належать питання: 1) проходження служби в митних органах, що є предметом регулювання Глави 79 МК України, зокрема прийняття на службу до митних органів (ст. 569–578); 2) правового захисту працівників митних органів, що врегульовані Главою 81 МК України (ст. 579–580); 3) застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї посадовими особами митних органів, що є предметом регулювання Глави 82 МК України (ст. 581–584), 4) соціального захисту працівників митних органів (ст. 585–590); 5) відповідальності посадових осіб митних органів (ст. 30).

3. Особливою рисою державної служби в митних органах є присвоєння посадовим особам митних органів спеціальних звань, що впливає на можливість зайняття ними вищих посад, на виплату посадового окладу, а також на можливість

одержання надбавок та інших виплат. До державних службовців митних органів, які перебувають на відповідних посадах державної служби, належать: 1) посадові особи митних органів, на які покладено виконання завдань, зазначених у ст. 544 МК України, здійснення організаційного, юридичного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення діяльності цих органів; 2) працівники спеціалізованого ІТ-підрозділу апарату Держмитслужби, які безпосередньо здійснюють розроблення програмного забезпечення для митних органів, з якими укладено контракт про проходження державної служби. Державні службовці митних органів володіють адміністративно-правовим статусом, до структури якого віднесено такі елементи, як: організаційна підпорядкованість (посада, спеціальне звання); публічний інтерес (захист митних інтересів та митна безпека України); принципи державної служби (загальні, закріплені в ст. 4 Закону № 889, та спеціальні, закріплені в ст. 8 та інших МК України, Арушській декларації та Принципах (PICARD) ВМО, Прототипі ЄС з митної етики); правосуб'єктність; права (базові та професійні) і обов'язки (загальні і спеціальні, пов'язані зі сферою митної справи), повноваження, зумовлені посадою; гарантії діяльності державного службовця митних органів (соціальні, фізичного захисту, правові); заборони (прямі і непрямі) та інші обмеження (загальні та спеціальні, зумовлені посадою); засади відповідальності (загальні, спеціальні). Система управління державною службою в митних органах включає дві складові – структуру суб'єктів, уповноважених у вказаній сфері, та взаємодію між ними, а саме її елементами є: 1) Кабінет Міністрів України; 2) Національне агентство України з питань державної служби; 3) конкурсні комісії: Конкурсна комісія з проведення конкурсу на зайняття посади голови Держмитслужби, Комісія з питань вищого корпусу державної служби та конкурсна комісія Держмитслужби; 4) Міністр фінансів України; 5) голова Держмитслужби; 6) служба управління персоналом у митних органах.

4. Цикл проходження державної служби посадовими особами митних органів включає такі стадії: 1) прийняття на державну службу до митних органів; 2) перебування та просування на державній службі; 3) переведення по службі посадових осіб митних органів (у тому числі переміщення у формі ротації); 4) припинення державної служби. В МК України встановлено особливості прийняття рішення щодо призначення на посади державної служби в митних органах: 1) керівника (голови) Держмитслужби (ст. 570-1 та 570-2 МК України); 2) заступників керівника Держмитслужби; 3) осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В», які призначаються і звільняються з посад керівником Держмитслужби: а) директора департаменту Держмитслужби, директора спеціалізованого департаменту територіального органу Держмитслужби; б) керівників митниць, їх першого заступника та заступників; в) керівників митних постів; 4) державних службовців митниць (підпорядкованих митних постів), призначення яких здійснює начальник митниці на підставі делегованих йому головою Держмитслужби повноважень. Із прийняттям Закону України № 3977-ІХ від 17 вересня 2024 р., яким МК України доповнено рядом статей, виникла колізія між ст. 570-2 МК України, де закріплено, що «керівник ЦОВВ, що реалізує державну митну політику, призначається на посаду Кабінетом

Міністрів України за поданням керівника ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, за пропозицією комісії з проведення конкурсу» та положеннями п. 9-2 ч. 1 ст. 116 Конституції України, де закріплено, що керівник ЦОВВ, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, призначається Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. У ст. 570-1 МК упущено таку вимогу п. 1 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про державну службу», яка поширюється на осіб, які претендують на зайняття посад категорії «А» та прирівняних до них посад, як «володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи», відповідно запропоновано доповнити ч. 2 ст. 570-1 МК України – після слів «вільно володіє державною мовою» додати «володіє іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи», а також з метою приведення у відповідність з ч. 4 ст. 19 Закону № 889 додати наприкінці абзацу слова «і якщо це особа чоловічої статі, не визнана за станом здоров'я непридатною до військової служби, яка вперше вступає на державну службу, пройшла базову загальновійськову підготовку або військову службу». Строк, на який призначається державний службовець митного органу, залежить від: 1) посади: голова Держмитслужби та його заступники призначаються строком на п'ять років; інші – не більше ніж на три роки; 2) характеру призначення: на вакантну посаду чи на період заміщення тимчасово відсутнього державного службовця. В оголошенні про проведення конкурсу належить зазначати інформацію щодо строковості чи безстроковості призначення на посаду. До особливостей процедури призначення належать: укладення контракту (окрім періоду дії воєнного стану), складання Присяги, ознайомлення зі змістом Кодексу та Порядку етичної поведінки працівників Державної митної служби України та підписання Повідомлення про відповідальність за невиконання його вимог. На сьогодні є потреба затвердження Урядом типової форми та порядку укладення контракту про проходження служби в митних органах, як це передбачено в ч. 5 ст. 570 МК України.

Перебування на посаді державної служби в митних органах формує стаж державної служби, який впливає на кар'єру посадових осіб митних органів та їх оплату праці. З огляду на те, що питання тривалості та режиму роботи державних службовців є предметом регулювання не законодавства про працю, а Закону України «Про державну службу», запропоновано ч. 1 ст. 574 МК України викласти в такій редакції: «1. Тривалість та режим роботи, час відпочинку посадових осіб митних органів встановлюються відповідно до законодавства України про державну службу з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом». В МК України закріплено особливості залучення посадових осіб до надурочних робіт (ч. 2 ст. 574), а робочий час встановлюється як для посадових осіб митних органів, так і для відповідних митних органів (ч. 1 ст. 247). Повноваження, права та обов'язки посадових осіб митних органів встановлюються «посадовими інструкціями» або положеннями про відповідні митні органи, структурні підрозділи митних органів, актами уповноваження. Державні службовці митних органів, відповідно до МК України, Закону № 889 та інших актів законодавства, мають право: 1) *на підвищення рівня професійної компетенції*, що здійснюється

шляхом професійного навчання, протягом проходження служби з відривом від служби у формах: а) підготовки (підготовки фахівців з вищою освітою та перепідготовки; б) стажування; в) участі в заходах з обміну досвідом; 2) *на підвищення кваліфікації* (протягом проходження служби не рідше одного разу на три роки підвищення кваліфікації); 3) *на навчання працівників митних органів без відриву від роботи*. Тому необхідно ст. 575 МК України привести у відповідність з положеннями Закону № 899 та доповнити такими формами *підвищення рівня професійної компетентності*, як: стажування та участь у заходах з обміну досвідом. Аналіз складових заробітної плати посадових осіб митних органів та основних правових вимог щодо їх виплати показав, що ч. 2 ст. 585 МК України потрібно доповнити і вказати «надбавку за ранг державного службовця», яка виплачується окремим «посадовим особам митних органів до присвоєння спеціальних звань».

Оцінювання діяльності керівника (голови) Держмитслужби здійснюється в межах окремої процедури, що врегульована ч. 9 ст. 570-1 МК України. *Оцінювання посадових осіб митних органів має відбуватися згідно зі спеціальною процедурою оцінювання рівня професійної компетентності*, яка запроваджена в ч. 1 ст. 570-1 МК України. *Третій вид оцінювання* – «одноразова атестація», запроваджена п. 3 Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів», – також є новим видом оцінювання, що лише впроваджується. *Четвертий вид оцінювання* – оцінювання результатів службової діяльності – може здійснюватися лише щодо працівників «спеціалізованого ІТ-підрозділу апарату Держмитслужби, які безпосередньо здійснюють розроблення програмного забезпечення для митних органів», з якими укладено контракт про проходження державної служби. Переведення посадових осіб митних органів може відбуватися:

– на загальних засадах: 1) у разі реорганізації; 2) у разі ризику виникнення конфлікту інтересів; 3) у порядку просування по службі; 4) без проведення конкурсу (у випадках, передбачених ч. 1 ст. 41 Закону № 889);

– на підставі спеціальних положень митного законодавства: 1) на нижчу посаду у разі встановлення за результатами перевірки недостатнього рівня відповідної митної компетенції; 2) в порядку тимчасового переміщення у формі ротації, що наразі запроваджується в митних органах.

Припинення державної служби посадовими особами митних органів відбувається: 1) у разі втрати права на державну службу або його обмеження; 2) у разі закінчення строку призначення на посаду; 3) за ініціативою державного службовця або за угодою сторін; 4) за ініціативою суб'єкта призначення; 5) у разі настання обставин, що склалися незалежно від волі сторін; 6) у разі незгоди державного службовця на проходження державної служби у зв'язку із зміною її істотних умов; 7) у разі виходу державного службовця на пенсію або досягнення ним 65-річного віку; 8) у разі застосування заборони, передбаченої Законом України «Про очищення влади»; 9) з підстав, передбачених контрактом про проходження державної служби. Умовами розірвання контракту, що прямо

передбачені в ч. 2 ст. 570-3 МК України, є незгода державного службовця із запропонованою в результаті перевірки та з'ясування недостатнього рівня його відповідної митної компетенції для займаної посади. Закріплення в контракті підстав, що мають індивідуальний характер, є недопустимим.

5. Додержання принципу доброчесності забезпечується правовим механізмом протидії корупції в митних органах, що включає: 1) утвердження правової культури та доброчесності діяльності митників; 2) забезпечення дотримання ними правових антикорупційних обмежень і гарантій їх додержання, що поширюються на державних службовців та інших працівників митних органів. Доброчесність як принцип (правова засада, кваліфікуючий критерій, професійна та етична вимога), якому мають відповідати державні службовці митних органів, є критично важливим аспектом функціонування митних органів, упровадження якого здійснюється з урахуванням міжнародних стандартів (ООН, Всесвітньої митної організації, ОЕСР, Ради Європи та ЄС), спрямованих на протидію корупції. Етичні засади державної служби в митних органах в Україні деталізовані на рівні Кодексу та Правил етичної поведінки працівників Державної митної служби та включають такі: 1) пріоритету інтересів держави; 2) політичної нейтральності (неупередженості); 3) неупередженості; 4) утримання від виконання незаконних рішень чи доручень; 5) доброчесності; 6) ділової етики; 7) репрезентативності; 8) компетенційності; 9) компетентності; 10) процедурності. Як правовий феномен доброчесність охоплює ряд обов'язків та правових обмежень, що поширюються на кожного з державних службовців митних органів: 1) сумлінне, компетентне, результативне та відповідальне виконання своїх посадових обов'язків; 2) запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; 3) недопущення «політики обмежень»; 4) запобігання й недопущення одержання неправомірної вигоди або подарунків; 5) заборона розголошувати персональні дані фізичних осіб, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом; 6) використання робочого часу виключно для виконання завдань і функцій; 7) недопущення прийняття працівником необґрунтованого рішення, що завдає збитків державі; 8) дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; 9) негайного повідомлення керівництву про загрозу чи факти недоброчесності; 10) дотримання обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави. Доброчесність за правовим змістом є правовою вимогою щодо спрямованості дій державного службовця митних органів виключно на захист публічного інтересу та належне виконання професійних обов'язків, дотримання закріплених правових обмежень, що мають на меті мінімізацію ризиків корупції, відмову від приватних інтересів під час реалізації повноважень, здатність до етичної, добросовісної поведінки в ході реалізації митних процедур та професійної взаємодії, дотримання нульової толерантності до корупції, протидії виявленим фактам корупційних діянь, можливість нести моральну та юридичну відповідальність за свої дії чи бездіяльність.

6. До системи заходів митних органів щодо протидії корупційним правопорушенням належать: 1) механізм мінімізації впливу суб'єктивних факторів під час здійснення митних процедур (включаючи внутрішній контроль);

2) функціонування уповноважених підрозділів (посадових осіб) та інших внутрішніх складових організаційного механізму з протидії корупції в митних органах України, що взаємодіють з НАЗК; 3) механізм заохочення та формування культури повідомлення про можливі факти корупції; 4) механізм регулювання (самоврегулювання) конфлікту інтересів, внутрішнього контролю за дотриманням загальних обмежень та заборон, правил етичної поведінки, внутрішньої мережі протидії корупції; 5) механізм «ротації державних службовців митних органів»; 6) система внутрішньоорганізаційних механізмів (методів та заходів) протидії корупційним правопорушенням, що включає:

– ризик-орієнтовані механізми: а) механізм управління корупційними ризиками; б) механізм «моніторингу способу життя суб'єктів декларування»; в) механізм перевірки інформації, поданої посадовими особами митних органів в формі «декларації доброчесності»; г) механізм (процедура) психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа;

– забезпечення реальної відкритості, що включає механізм аналізу інформації про можливі факти корупції та реагування на неї, усунення корупції й притягнення до відповідальності. Особливо актуальними є питання створення умов для утворення органу громадського контролю за поточною діяльністю митних органів, взаємодія з Радою бізнес-омбудсмена та розвиток служби підтримки бізнесу (Help Desk).

Незважаючи те, що в Законі України «Про запобігання корупції» не закріплене право самовідводу, запропоновано закріпити таке право в МК України й Кодексі та Правилах етичної поведінки працівників Державної митної служби України, що може бути реалізоване: 1) в разі отримання для виконання рішень чи доручень, які вважає «неявно» незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам, від виконання таких наказів (розпоряджень), доручень; 2) якщо в рамках своєї професійної діяльності посадова особа митних органів опиняється в ситуації, коли серед суб'єктів, щодо яких провадиться митна процедура, є пов'язані особи, або є певні приватні інтереси щодо майна, яке є об'єктом такої процедури тощо. Для усунення (мінімізації) корупційних ризиків згідно з Антикорупційною стратегією залишається актуальним питання належного правового регулювання фіксації робочого процесу посадових осіб митних органів.

7. Аналіз засад процедури та предмета провадження із службового розслідування показав, що слабким місцем інституту є те, що формування комісії з проведення службового розслідування відбувається *ad hoc* – «рішенням про проведення службового розслідування визначаються голова комісії з проведення службового розслідування, інші члени такої комісії, предмет, дата початку та закінчення службового розслідування», а також право такої комісії пропонувати «вид дисциплінарного стягнення, передбаченого законом». Таке положення викликає ситуацію дублювання повноважень зі здійснення дисциплінарного провадження комісії з проведення службового розслідування та дисциплінарної комісії, яка утворюється в Держмитслужбі та митницях, що зумовлює потребу узгодження положень Постанов Уряду «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування» від 13 червня 2000 р. № 950 та «Про затвердження

Порядку здійснення дисциплінарного провадження» від 04 грудня 2019 р. № 1039. Особливістю процедури проведення службового розслідування щодо державного службовця митного органу є те, що результати його проведення можуть мати правові наслідки не лише щодо цієї посадової особи, а й щодо суб'єкта приватного права – учасника митних відносин. Дисциплінарне провадження здійснюється: 1) Комісією з питань вищого корпусу державної служби (дисциплінарна комісія стосовно держслужбовців, які займають посади державної служби категорії «А»); 2) дисциплінарною комісією Держмитслужби щодо державних службовців, які займають посади державної служби категорії «Б»; 3) дисциплінарними комісіями щодо інших державних службовців митних органів, які утворюються керівником державної служби у відповідному митному органі (Держмитслужби, митниці). З урахуванням результатів аналізу правового змісту та співвідношення понять «службове розслідування» та «дисциплінарне провадження» запропоновано викласти друге речення п. 1 ч. 7 ст. 346 МК України в такій редакції: «Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, тільки за умови, що стосовно посадових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування, *дисциплінарне провадження, провадження у справі про адміністративне (корупційне) правопорушення* або кримінальне провадження». На сьогодні запроваджується функціонування Дисциплінарного комітету, що має бути тісно пов'язане з діяльністю Комісії з питань вищого корпусу державної служби та відповідних дисциплінарних комісій митних органів.

8. Притягнення до матеріальної відповідальності здійснюється за результатами службового розслідування (дисциплінарного провадження), за рішенням митного органу або за судовим рішенням. Підстави та процес притягнення посадових осіб митних органів до дисциплінарної відповідальності є предметом регулювання інституту державної служби в митних органах, а до адміністративної відповідальності – адміністративно-деліктного права. Перелік дисциплінарних проступків, що закріплені у ч. 2 ст. 65 Закону України «Про державну службу», є вичерпним, окремі з яких можуть мати характер «грубого порушення», однак така кваліфікуюча ознака потребує належного правового врегулювання. Зокрема, потребує закріплення в ч. 4 ст. 67 Законі України «Про державну службу» характеристика такої кваліфікуючої ознаки дисциплінарного проступку, яка належить до обставин, що обтяжують відповідальність державного службовця, зокрема податкових та митних органів, як «грубе порушення».

Уніфікація видів дисциплінарних проступків державних службовців у Законі України «Про державну службу» не виключає особливостей притягнення до дисциплінарної відповідальності залежно від правового становища органу державної влади, де відбувається проходження державної служби. Особливість правового регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців митних органів зумовлена також: 1) особливостями положень законів, що містять спеціальні положення щодо дисциплінарної відповідальності посадових осіб митних органів, що, зокрема, закріплені в ст. 41 та 252 КУЗПП, а також у ч. 12 ст. 91

Закону України «Про державну службу»; 2) особливостями матеріального складу порушень посадових обов'язків, зміст яких деталізовано в МК України, інших актах митного законодавства. У ході приведення митного законодавства України у відповідність до права ЄС в частині регулювання правил здійснення митних процедур та в частині регулювання правового статусу посадових осіб митних органів матеріальний зміст таких порушень змінюватиметься. Запропоновано в ст. 67 Закону України «Про державну службу» закріпити відсилання до положень п. 12 ч. 2 ст. 53-3 Закону України «Про запобігання корупції».

9. Матеріальна відповідальність державних службовців митних органів полягає в обов'язку відшкодувати державі (в особі митного органу) шкоду, заподіяну внаслідок неналежного виконання ними посадових обов'язків. Потрібно розмежовувати два підвиди матеріальної відповідальності державних службовців: 1) матеріальна відповідальність посадової особи митного органу (як державного службовця) за вчинення службово-трудового майнового правопорушення, що виявляється у формі зобов'язання відшкодувати державі шкоду, заподіяну внаслідок неналежного виконання ним посадових обов'язків, що спричинило завдання шкоди безпосередньо державі в особі митного органу (як роботодавця), – вид правової відповідальності, що врегульований нормами службового права, і в частині, що не суперечить Закону України «Про державну службу», нормами трудового права; 2) матеріальна відповідальність державного службовця митного органу за завдання опосередкованої шкоди державі, що настає в регресному порядку (зворотного стягнення) в разі вчинення посадовою особою митного органу службового майнового правопорушення, якщо «матеріальна та моральна шкода, заподіяна фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень, відшкодована за рахунок держави», – вид правової відповідальності, врегульований нормами службового права і в частині, що не суперечить Закону № 889, – нормами цивільного та фінансового права. Предметом зворотної вимоги, згідно із Законом № 889, може виступати відшкодування виплаченої суми майнової та моральної шкоди (у розмірі витрат на лікування). Правова колізія між ч. 1 ст. 80 Закону № 889 та ч. 4 ст. 1191 ЦК України щодо можливості зворотної вимоги (регресу) до державного службовця у розмірі виплаченого відшкодування моральної шкоди має вирішуватися з визнанням пріоритету дії положень ЦК України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у виданнях, які включено

до переліку наукових фахових видань України

1. Касьян В. В. Державна служба в митних органах та її місце в адміністративному праві. *Правові новели*. 2020. № 12. С. 107–114. DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2020.12.15>.

2. Касьян В. В. Цілі, завдання та функції служби в митних органах України. *Юридичний бюлетень*. 2021. № 22. С. 85–92. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.22.11>.

3. Касьян В. В. Особливості закріплення правових засад дисциплінарної відповідальності посадових осіб митних органів в контексті євроінтеграції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73) № 6. С. 212–218. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/34>.

4. Касьян В. В. Правове регулювання матеріальної відповідальності посадових осіб митних органів. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 397–408. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.59>.

Стаття в зарубіжному виданні

5. Касьян В. В. Добросовісність як принцип державної служби в митних органах України та його правовий зміст. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 1 (61). С. 217–224. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.33>.

Матеріали конференцій

6. Касьян В. В. Поняття виконавчо-розпорядчої діяльності посадових осіб митних органів України. *Стан та перспективи розвитку юридичної науки* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 4–5 вересня 2020 р. Дніпро : ГО «Правовий світ», 2020. С. 79–80.

7. Касьян В. В. Принципи служби в митних органах України. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 25–26 червня 2021 р. Запоріжжя : Запорізька міська Громадська організація «Істина», 2021. С. 49–50.

8. Касьян В. В. Визначення шляхів розвитку правової культури посадових осіб митних органів. *Пріоритетні напрями розвитку правової системи України* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 28–29 січня 2022 р. Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2022. С. 5–7.

9. Касьян В. В. Проблемні питання службово-трудових спорів, щодо притягнення державних службовців до матеріальної відповідальності в контексті предмета судочинства. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 197–200. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-55>.

АНОТАЦІЯ

Касьян В. В. Адміністративно-правове регулювання державної служби в митних органах України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2024.

У дисертації висвітлено результати аналізу наукових підходів до інституту державної служби в митних органах, стан його дослідження. З'ясовано та аргументовано місце в системі адміністративного права інституту державної служби в митних органах як окремого складного адміністративно-правового інституту в структурі особливої частини підгалузі «Службове право». З'ясовано систему управління державною службою в митних органах. Виділено п'ять етапів

розвитку інституту державної служби в митних органах. Виявлено особливі риси та види державної служби в митних органах, конституційні й законодавчі засади регулювання державної служби в митних органах України. Розкрито стан правового визначення та правовий зміст понять «публічна служба», «державна служба», «державна служба в митних органах», «посадові особи митних органів», «державні службовці митних органів». Проаналізовано правову природу державної служби в митних органах, пріоритет МК України в регулюванні відносин у цій сфері та наголошено на поширенні дії Закону України «Про державну службу» й ПК України на ці відносини в частині, що не суперечить МК України. З'ясовано структуру адміністративно-правового статусу державних службовців митних органів та зміст таких елементів. Висвітлено складові системи управління державною службою в митних органах і стадії проходження державної служби посадовими особами митних органів; загальні та спеціальні вимоги, що висуваються до претендентів на зайняття посад державної служби в митних органах України, та інші чинники, що враховують при їх прийнятті. Розкрито правові вимоги проведення конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби в митних органах, обмеження їх дії в період воєнного стану, строку їх призначення. Розкрито особливості правового регулювання перебування та просування на державній службі посадових осіб митних органів й питання процедур оцінювання посадових осіб митних органів, їх видів. Розкрито етичні засади державної служби в митних органах, складові засади доброчесності. З'ясовано стан правового регулювання системи заходів митних органів щодо протидії корупційним правопорушенням та механізмів, що їх забезпечують. Досліджено правове регулювання проведення службового розслідування та дисциплінарного провадження щодо посадових осіб митних органів, підстави їх дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень, що застосовують до них. Висвітлено особливості правового регулювання інституту матеріальної відповідальності посадових осіб митних органів. Запропоновано ряд змін до законодавства.

Ключові слова: державна служба, державні службовці митних органів, посадові особи митних органів, проходження державної служби, дисциплінарна відповідальність державних службовців митних органів, матеріальна відповідальність державних службовців митних органів, доброчесність, протидія корупції.

ABSTRACT

Kasyan V. V. Administrative and legal regulation of the civil service in the customs authorities of Ukraine. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Classical Private University. – Zaporizhzhia, 2024.

The dissertation highlights the results of the analysis of scientific approaches to the institute of civil service in customs authorities, the state of its research. The work clarifies

the place in the system of administrative law of the institution of civil service in customs bodies as a separate complex legal institution in the structure of a special part of the sub-branch «Service Law», which belongs to the sphere of administrative law. The system of management of the civil service in the customs authorities is clarified. Five stages of development of the institution of civil service in the customs authorities are distinguished. The special features of civil service in customs bodies are highlighted. The constitutional and legislative measures regulating civil service in customs bodies of Ukraine are disclosed. The state of legal definition of the concepts of «public service», «civil service», «civil service in customs authorities», «civil servants of customs authorities», is revealed. The legal content of civil service in customs authorities, the priority of the Customs Code of Ukraine in regulating relations in this area and the extension of the Law of Ukraine “On Civil Service” and the Tax Code of Ukraine to these relations in the part that does not contradict the Customs Code of Ukraine are highlighted. The structure of the administrative and legal status of civil servants of customs bodies and the content of such elements are clarified. The components of the civil service management system in customs bodies and the stages of civil service by customs officials are highlighted. The general and special requirements for applicants for civil service positions in the customs bodies of Ukraine and other factors taken into account when accepting them are highlighted. The legal requirements for holding a competition for a vacant civil service position in customs bodies, restrictions on their operation during martial law, and the term of their appointment are disclosed. The peculiarities of the legal regulation of the stay and promotion in the civil service of customs officials are disclosed. The issues of procedures for evaluating customs officials and their types are highlighted. The ethical principles of civil service in customs bodies, the components of the principles of integrity, are disclosed. The state of legal regulation of the system of measures of customs authorities to combat corruption offenses and the mechanisms that ensure them was clarified. The legal regulation of conducting an official investigation and disciplinary proceedings against customs officials, the grounds for their disciplinary liability and the types of disciplinary sanctions applied to them were investigated. The results of the analysis of the institution of material liability of customs officials are highlighted. Based on the results of the study, a number of amendments to the legislation are proposed.

Key words: civil service, customs civil servants, customs officials, civil service, disciplinary liability of customs civil servants, material liability of civil servants of customs authorities, integrity, combating corruption.

КАСЬЯН ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Підписано до друку 24.04.2025.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 02-2025АБ.

Видавець та виготовлювач Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008